

ORBÁN DEZSŐ (1884-1987)**Francia táj, 1910 körül**

Olaj, vászon, 66x83 cm

Jelezve balra lent: Orbán D.

Kezdő ár: 4 000 000 Ft / 13 333 EUR

Becsérték: 8 000 000 – 10 000 000 Ft

Estimated value: 26 667 – 33 333 EUR

FELTEHETŐLEG KIÁLLÍTVA:

- Nyolcak kiállítása.
Nemzeti Szalon, Budapest, 1911.

REPRODUKÁLVA:

- A Nyolcak. Centenárium kiállítás.
Janus Pannonius Múzeum, Pécs, 2010.
343. oldal

Orbán már korán, pályája kezdetén közvetlen kapcsolatba került a későbbi Nyolcak szinte valamennyi tagjával. Berény Róbert volt például az, aki 1906-ban a Párizsba érkező piktort a francia művészkörökbe és a galériák világába alkalauzolta. Ő volt az is, aki stílusával a legerősebben hatott az akkor kezdő Orbánra. Utóbbi számára talán éppen a klasszikus iskolázottság hiánya adja meg azt a frissességet, mellyel már közvetlenül pályája kezdetén kivívta a progresszív festőtársak szimpátiáját. Mútermében alakult meg például a Nyolcak csoportja 1911. április 13-án, hogy a társaság reprezentatív bemutatkozására még ugyanabban a hónapban sor kerüljön a Nemzeti Szalon termeiben.

Az 1911-es Nyolcak kiállítás és képünk viszonyát egy, a tárlat katalógusában közölt Orbán-grafika fűzi még szorosabbá. A két alkotás képszerkezete ugyanis kísértetiesen hasonlít egymásra. Ez a hasonlóság pedig azt feltételezi, hogy a *Francia táj* nagy valószínűséggel szerepelhetett a csoport eme hírhedt, botrányoktól sem mentes kiállításán. Orbán Dezső így emlékezett vissza a tárlat fogadtatására: „... az emberek fenyegetőztek, öklüket rázva kérték vissza a belépődíjat. Ugyanakkor szokatlanul nagyszámú közönség tolongott a kiállításon. A vélemények megoszlottak, de csak két kategória volt: a dühöngők és a lelkesedők, közömbös nem maradt senki. A haladó gondolkodású írók, szobrászok és zenészek lelkesedéssel állottak mellénk.”

A *Francia táj* és a már említett tusrajz központi elemét egyaránt a művek középterén átfutó palánkkerítés adja. Ez a rajzos elem két jól elkülöníthető részre osztja a vizsgált alkotások képterét. Az előtér hangsúlyos vízszintes karakterét néhány fa függőleges motívuma bontja meg. Ezt az egységet zárja le a léckerítés, mely – jelen képünk esetében – a hegy rajzos sziluettjével, a kertek és a házak dekoratív motívum együttesét fogja közre. Így a kép szerkezete az előtér rajzossága és a háttér koloritja közötti ellentponozásra épül: a tér mélysége nem egy hagyományosan megszerkesztett perspektívára, hanem a vadak jól ismert eszköztárából vett három rétegre osztott képszerkezetre, valamint a rétegeken átnyúló, hideg és meleg színek kontrasztjára épül.

A hangsúlyos előtér miatt a csekély térhatású „... síkban tartott kompozíció minden eleme és színe a rend és nyugalom iránti vágyat, az imádott, de kaotikus természetből a nézőpont kiválasztásával rendet teremteni akaró művészi szándékot tükrözi. A csupán néhány szín árnyalatainak végtelen gazdagságában tobzódó tájkép a letisztult egyszerűséget ötvözi azzal a friss közvetlenséggel, mely Orbán 1910 körüli festészetének egyik alapvető sajátja.” – írja képeiről Passuth Krisztina.

A kritika Orbánt nemcsak a Nyolcak időszakában, de később is erősen dicsérte tájképe-
iért. A festő 1917-es egyéni kiállítása kapcsán nem kisebb személyiség, mint a művészet iránti elkötelezettségéről és kritikusságáról híres Kassák Lajos beszél csodálattal tájkompozícióiról: „Tehetsége a tájképben kulminál. ... Ezeket nem fotografikus lesterá a vászonra. Orbán piktúrjájának itt a natúra a fundamentuma, témájának gyökere, mert amit élénk ad az már új, koncentrikus élet.” A sűrítés és a fokozás dicsérete talán a jelen képről is szólhatna, mivel a festmény tökéletesen aknázza ki az előtér és a háttér ellentponozását, valamint a színek, főként a különböző kékek és zöldek finom átmeneteit és kontrasztját.

Kaszás Gábor

Orbán Dezső tájvázlata
a Nyolcak második kiállításának (1911) katalógusából

